

Het geheim van het sultansmeer.

Een verhaal uit het Drentse land.

Maarten Maartens uit het land van Havelte was een vrijbouter, een ongehuwde stroper, die zijn handen zowel naar vrouwen als hazen uitstrekke. Zwarte Jeroen woonde met z'n knappe jonge vrouw in een plaggenhut op het heideveld in het Ruinerwoldse. Niet om de heidenen het Heilige Land uit te drijven, maar om naar hartelust te stelen en te roven trokken de schavuiten in het jaar 1200 op kruistocht . . .

Ik sta aan de oever van het Sultansmeer in het Drentse land, onder de rook van Ruinerwold. Men heeft mij verteld dat het meer in de ijstijd ontstaan is en dat de ijsschotsen het meer en de heuvel bij het meer hebben gevormd. Men heeft mij ook verteld dat het meer soms 16 meter diep is en dat er vele en grote vissen in zwemmen.

Men kon mij niet vertellen hoe de naam "Sultansmeer" ontstaan is.

Het is vredig aan de oever van het meer. De grauwe lucht is even gebroken en een wat waterig zonnetje speelt met de bomen en met de golfjes. Even is er een felle glinstering in het water alsof een diamant uit de bodem omhoog is gekomen. Als die wind en die golfjes spreken konden, dan zouden ze kunnen zeggen: "Luister Havanha, het was in het jaar 1200..."

Het was in het jaar 1200. Fredrik, Heer van Kuinre, riep zijn onderhorigen op ter kruisvaart. Zijn grote vijand de Schenk van Toutenburg bij Fulnaho, was een vorige maal ter kruisvaart getogen en rijke buit was zijn deel geworden. En nu ging de begeerte van Heer Fredrik ook uit naar die buit. Het interesseerde hem niet of de Turken het Heilige Land bezaten en volgelingen van Mohammed heersten over de heilige plaatsen in en rondom Jeruzalem. Hij ging ter kruisvaart ter wille van de buit en toen zijn horigen zich kwamen melden, hoorden zij uit de mond van hun heer, dat ook zij er niet minder van zouden worden. Niet Jeruzalem maar goud en edelgesteente waren het doel van Heer Fredrik en de zijnen. Tot hen die in 1200 ter kruisvaart togen behoorden ook Maarten Maartens uit het land van Havelte en de Zwarte Jeroen uit het Ruinerwoldse, want het bezit van de Heer van Kuinre strekte zich ver uit tot in het Drentse land. Maarten Maartens was een vrijbouter, een ongehuwde stroper, die zijn handen zowel naar vrouwen als hazen uitstrekke; de Zwarte Jeroen woonde met zijn jonge knappe vrouw in een armoedige plaggenhut op het heideveld, dat toen nog achter het meer te vinden was. Maarten Maartens verheugde zich op de kruistocht, waarbij roof te behalen was; de Zwarte Jeroen verliet node de plaggenhut, want hij wist dat niet een ieder uit het Heilige Land terugkeerde, en het Turkse kromzwaard fel om zich heen sloeg.

Op een voorjaarsmorgen vertrok Heer Fredrik met zijn horigen om zich omtrent de plaats waar nu de Woeste Hoeve in het Gelderse ligt, te voegen bij de zich aldaar verzamelende kruisvaarders.

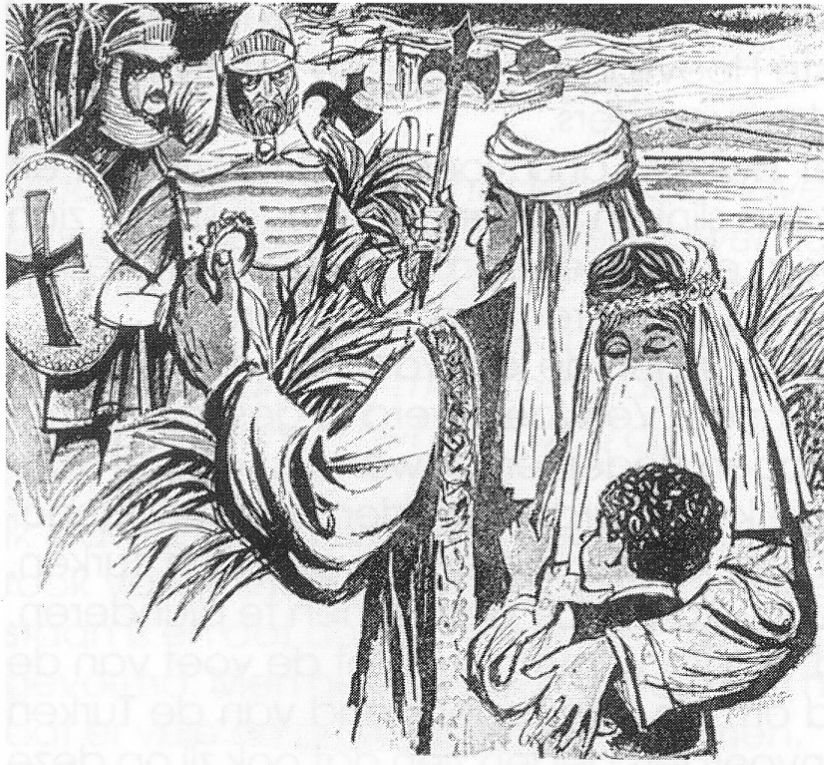
Zwaar was de weg die naar het Heilige Land voerde. Ontberingen en ziekte deden de rij der kruisvaarders slinken, maar onderweg sloten zich anderen weer aan, belust op roem en buit en soms ook met het heilige verlangen, de kruisvlag te planten op de muren van Jeruzalem.

Na een tocht van enige maanden drongen de kruisvaarders de noordelijke grenzen van het Heilige Land binnen. Verwoed werd er gestreden met de Turken en toen de avond viel lagen doden en gewonden op het slagveld. De niet al te zwaar gewonde kruisvaarders werden nog meegenomen, wie niet meer lopen kon bleef achter tussen de gevallen Turken, waar alleen nog naar omgekeken werd om de gevallenen te plunderen. Het was een harde en wrede tijd. Zo drong men door tot de voet van de Libanon, verbitterd en verbijsterd om de felle tegenstand van de Turken en de zware verliezen, die de aanvoerders deden zien dat ook zij op deze kruistocht Jeruzalem niet zouden bereiken. Op 'n bloedhete dag werd slag geleverd aan de voet van de Libanon.

Onder grote verliezen aan weerskanten drongen de kruisvaarders op. Fredrik, Heer van Kuinre, streed in de voorste gelederen en het gelukte hem door te dringen tot het paleis van sultan Abdoel Karim, de Turkse gouverneur van deze streek. Hevig werd er om het bezit van het paleis gevochten, maar eindelijk drongen de kruisvaarders met Heer Fredrik voorop het paleis van de sultan binnen. Nog gaf de lijfwacht zich niet gewonnen, maar tenslotte moest de tegenstand gestaakt worden en werd wat nog leefde van de lijfwacht over de kling gejaagd. Het bleek dat de sultan zelf ontkomen was en woedend om deze teleurstelling begon men het paleis van de vorst te plunderen. Toen de aanval begon waren Maarten Maartens uit Havelte en de Zwarte Jeroen uit het Ruinerwoldse er niet bij. Heer Fredrik had hen op wacht gezet bij de paarden, toen de stormaanval op het paleis van de sultan begon.

Maarten Maartens knarsetandde van woede. "Dit is nu de eerste mogelijkheid om buit te halen in dat paleis en dan zet hij ons op wacht bij de paarden".

Ook de Zwarte Jeroen was teleurgesteld, maar eigenlijk had hij al meer dan genoeg van de hele kruisvaart. Door een verwonding had hij een stijve arm opgelopen en steeds gingen zijn gedachten naar het Ruinerwoldse, waar zijn jonge vrouw in de plaggenhut leefde. Hij begeerde alleen maar zoveel buit, dat hij de plaggenhut kon vervangen door een bouwsel van baksteen; dat was hem voldoende.

Heer Fredrik had beloofd, dat ze afgelost zouden worden na de verovering van het paleis. En de meester hield woord, maar toen stond het paleis reeds in vlammen; een bloed-dronken Duitse huurling had er een brandende fakkel in ge-gooid en de plundersaars konden nog net het vege lijf uit de vlammen redden, huilend van woede omdat een groot deel van de buit mee verbrandde. Toen ook Maarten en Jeroen te laat kwamen en naar de vlammen stonden te kijken,

zag Maarten eensklaps opzij van het paleis het riet van de rivier bewegen. "Kom mee Jeroen", siste hij, "er zijn er nog een paar ontkomen in het riet. Wellicht vinden wij daar een enkele gouden armband of wat edelsteen". De beide mannen snelden naar het riet en vlak bij de rivier troffen zij de gevluichte sultan aan, in gezelschap van zijn lievelingsvrouw en zijn enige zoon, de troonopvolger.

De sultan zag het kwaad naderen en strekte de handen ten hemel. Hij riep iets in een voor Maarten en Jeroen onbekende taal en rukte een met diamanten bezette gouden armband van de arm van de angstige vrouw. Het was duidelijk dat de sultan het goud bood voor het leven. Bij Maarten Maartens had hij echter geen enkele kans en meteen sloeg hij toe, tot zowel de sultan als zijn vrouw en kind roerloos op de grond lagen. "Was dat nu nodig?", mompelde Jeroen. "Kerel", zei Maarten Maartens, "we hebben 'n hoge baas te pakken, hier is wat te plunderen en niemand behoeft er wat van te weten. Laten we kijken wat het oplevert en dan schoppen we ze de rivier in". De buit bestond uit ringen en armbanden, maar de grootste verrassing was een geweldige diamant, die de sultan op zijn borst had hangen. Jeroen vond die diamant en meteen zag hij de begerige blik van zijn vriend Maarten. "Dit delen wij samen", haastte Jeroen zich te zeggen. Maarten knikte grimmig: "Dat is je ook geraden". De drie lichamen werden in de rivier gegooid en de buit aan goud werd meteen verdeeld. Jeroen borg de grote diamant goed weg. Hij wist dat Heer Fredrik hem die zeker, niet zou laten houden, want voor de kruistocht had Heer Fredrik bekend gemaakt, dat alle edelstenen bij hem ingeleverd moesten worden. Men zou een aandeel in de opbrengst krijgen, het goud mocht men houden.

“Kerel”, zei Maarten, “pas er goed op. We zijn schatrijk, want die diamant is duizenden dukaten waard, al zal het niet meevallen er ‘n koper voor te vinden. We zullen er voor naar Keulen moeten, waar grote handelaren wonen”.

De strijd aan de noordgrens van Palestina werd nog enkele weken voortgezet. Maar toen waren de gelederen zo gedund en hadden ziekte en ontbering zo huis gehouden, dat tot een snelle terugtocht moest worden besloten. Men had Jeruzalem zelfs niet in de verte zien liggen. Ook de buit was tegengevallen, al waren er gelukkigen bij! Doch Maarten en Jeroen keerden terug met het grote geheim van hun diamant de schitterende diamant van de sultan.

Ook de terugtocht was moeilijk en op die tocht ging de vriendschap tussen Maarten Maartens en de Zwarte Jeroen teloor. Maarten droomde enkel en alleen van de rijkdom die hem te wachten stond, maar in de dromen van Jeroen spookten de sultan en zijn vermoorde vrouw en kind rond. Al enkele malen had Jeroen in zijn droom geschreeuwd: “Ik zie de sultan” en had hij wat wartaal gesproken over de diamant. En de makkers die onderweg bij het tweetal in de buurt sliepen, hadden al eens wantrouwend geïnformeerd wat er aan de hand was. “Je hebt toch niet de sultan gemold?” Dan sloeg Maarten de schrik om het hart en hij vreesde dat Jeroen in een vlaag van berouw, nog eens naar Heer Fredrik zou gaan om te vertellen wat er gebeurd was en wat ze buit gemaakt hadden. Jeroen weigerde ook steeds de diamant aan Maarten in bewaring te geven. Op een avond toen ze reeds in Duitsland waren, hadden ze ver van de troep nog eens de diamant bekeken. Het was een stuk glanzend zonlicht, bijna zo groot als een duiveï. Maar weer was toen ruzie ontstaan en kwaad was Maarten weggelopen.

Toen ze door het Teutoburgerwoud trokken werd Jeroen vermist. Niemand sloeg er acht op, want de kruistocht verliep, en geregeld trokken groepjes kruisvaarders naar huis op eigen gelegenheid. Maar niemand wist, dat op een eenzame plek in het Teutoburgerwoud Maarten Maartens Jeroen van de diamant had beroofd en dat Maarten daarna het lichaam van zijn vroegere vriend in een oude steengroeve had gesmeten.....

Zo keerden de kruisvaarders huiswaarts. Maarten Maartens keerde niet naar Havelte terug, maar trok naar het Ruinerwoldse, waar hij naar de plaggenhut van Jeroen ging om diens vrouw te vertellen, dat haar man op de kruistocht was omgekomen. De vrouw treurde, maar aanvaardde ook de hulp, die Maarten haar aanbood, vooral toen bij haar de gouden armbanden en ringen toonde, de buit uit het heilige land. Van de diamant zei hij niets, die droeg bij op zijn blote lijf als een schat. Hij trok bij de vrouw van Jeroen in.

Al gauw huurde Maarten een paard en trok meer dan een week weg. Toen hij terug kwam had hij een buidel vol goudstukken bij zich, de opbrengst van de verkochte gouden sieraden. Ruim een kilometer van de oever van het meer bij het hedendaagse Ruinerwold bouwde Maarten een huis van baksteen en de plaggenhut werd gesloopt. Daar woonde hij met Griete, de vrouw van Jeroen. Hij wierf mensen aan en begon het omliggende heideveld te ontginnen, dat hij ook nog van de Heer van Kuinre had gekregen als aandeel in de buit van de kruistocht. Hij ging er boekweit en peulvruchten verbouwen en hij schafte zich enkele koeien aan. Na een jaar heerste er welstand in de woning van Maarten en Griete en begon Jeroen te vergeten.

Maar Maarten droeg steeds op zijn lichaam, de diamant van de sultan en hij durfde de edelsteen aan niemand laten zien.

Maarten Maartens liet zijn land bewerken, beschouwde de vrouw van Jeroen als zijn eigen vrouw, joeg op konijnen en hazen op de heidevelden en viste in het meertje dat zich in de buurt van zijn woning bevond. En de gedachte aan die vermoorde sultan en de omgekomen Jeroen drong hij weg, hij was bezig een welgesteld man te worden.

Het was op een voorjaarsavond, toen Maarten Maartens zich op het meertje bevond. Van een paar boomstammen had hij een vlot gemaakt en met een stok duwde hij zich langs de oever om de nesten van de wilde eenden te zoeken en te plunderen in het riet. De maan kwam op. Net

had Maarten de eerste zes eieren binnen, toen ineens het riet bewoog. Verstoord keek de man op; wie viel hem lastig in zijn domein? Maar toen stakte de adem in zijn keel. Voorzichtig werd het riet vaneen geschoven en het was alsof een figuur uit de grond oprees. Wie was dat? Die kromme in elkaar gegroeide figuur, die magerre handen en dat lijkleke gelaat. Dat was dat was het gelaat van Jeroen, de Zwarte Jeroen, die hij in de steengroeve van het Teutoburgerwoud gesmeten had. Was zijn spook terug gekomen?

Maarten en Jeroen

Verschrikt richtte Maarten Maartens zich op en toen hoorde hij een lage en bevende stem, de stem van Jeroen: "Mijn diamant, waar is mijn diamant, Maarten Maartens, je hebt me vermoord zoals je de sultan vermoord hebt, en zijn vrouw en zijn zoontje, dat de armen nog naar ons uitstak toen je toesloeg, jij moordenaar!" Maarten Maartens slaakte een gil, zodat enige wilde eenden verschrikt uit het riet vlogen. "Ga weg jij, ga weg". Weer klonk de stem "Ik kom bij je Maarten Maartens, ik kom bij je!" Maarten Maartens wankelde op het gammele vlot en ging een stap terug. Toen gebeurde het ongeval. Het vlot kantelde en Maarten sloeg met zijn hoofd tegen een boomstam, daarna verdween hij in het water van het meer. Even was er een borreling en toen werd het weer stil. Maarten Maartens was in het meer verdwenen en met hem de diamant van de sultan. Aan de oever stond Jeroen, de Zwarte Jeroen, en hij sloeg een kruis, omdat hij dit heengaan als een godsgericht zag. Jeroen was niet dood geweest toen Maarten hem in het Teutoburgerwoud in de steengroeve had gesmeten. Hij werd zeer zwaar gewond, en met beschadigde ruggegraat en gebroken ledematen werd hij door bewoners van het woud gevonden. Maanden lag bij ziek in een hut en toen hij hersteld was, was bij een wrak geworden. Krom en kreupel zou bij verder door het leven moeten gaan. Meer dan een jaar bleef hij in het Teutoburgerwoud en toen reisde bij huiswaarts.

Een dag reizend en dan weer twee dagen en soms langer rustend met zijn vernielde lichaam. Toen bereikte hij zijn land weer, maar de plaggenhut was verdwenen. Hij strompelde naar het meertje en daar zag hij zijn vijand op het water. Voor Maarten Maartens werd hij een spook en in de eerste schrik ging de wrede Maarten ten onder. Ook Griete gilte van angst toen Jeroen haar gevonden had. Jeroen vertelde zijn verhaal en vroeg verder niets. Hij was een moede en zieke man geworden en hij zou voor zijn verdere leven in de streek de kreupele Jeroen heten. Er waren nog goudstukken en men zou verder kunnen leven met het ontgonnen land en de koeien.

Een maand later kwam de Schout van kasteel Eerde dat bij Ommen lag naar het Drentse land; het gerucht van de terugkeer van Jeroen was daar vernomen.

De schout ondervroeg Jeroen en toen hoorde men alles wat er gebeurd was op de kruistocht, van de sultan en de geweldige edelsteen en de moordaanslag in het Teutoburgerwoud, maar ook van de ondergang van de kwade Maarten Maartens.

Drie dagen zocht men naar het lichaam van Maarten Maartens, maar toen men het gevonden had was de diamant van het lichaam verdwenen, verloren gegaan toen Maarten van het vlot viel. Het was voor de schout 'n teleurstelling, maar Jeroen had er vrede mee. Op de diamant

van de vermoorde sultan kon geen zegen rusten. Maar het bakstenen huis van Maarten Maartens werd het begin van Ruinerwold en het meer in de buurt van Ruinerwold heet vanaf die tijd het Sultansmeer.

De diamant in 2004.

En ergens diep verzonken in de bodem moet nog de diamant van de sultan liggen, diep onder de golfjes die de wind op het wateroppervlak tovert. Soms breekt er een zonnestraal door de wolken en dan is er even een glinstering in het water. De diamant van de sultan? Het kan zijn, want wie zou het tegendeel kunnen bewijzen?

HAVANHA